

رابطه محیط خانه و خانواده با مهارت‌های حرکتی بنیادی در کودکان

مریم آمویی*

نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۲۹

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه و قدرت پیش‌بینی ابعاد مختلف محیط خانه و خانواده بر مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان ۵-۶ ساله انجام شد.

روش: این مطالعه از نوع توصیفی-همبستگی بود. نمونه‌ای متشکل از ۲۴۸ کودک (۱۳۸ دختر و ۱۱۰ پسر) به شیوه هدفمند و در دسترس از منطقه ۲ شهر اصفهان انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه محیط خانه و خانواده (HFQ) و آزمون استاندارد تبجر حرکتی برونینکس-اوزرتسکی بود. روایی سازه پرسشنامه HFQ با تحلیل عاملی تأییدی و پایایی آن با آلفای کرونباخ (۰/۸۳) تأیید شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش مرحله‌ای انجام شد.

یافته‌ها: نتایج همبستگی نشان‌دهنده ارتباط مثبت و معنادار بین هر سه خرده‌مقیاس محیط خانه (تسهیلات رشد، استفاده کودک از موارد برانگیزنده و رابطه عاطفی والد-کودک) با تمامی خرده‌آزمون‌های مهارت حرکتی درشت و ظریف بود ($P < 0/01$) تحلیل رگرسیون چندگانه مرحله‌ای نشان داد که هر سه متغیر پیش‌بین، مدل معناداری برای تبیین مهارت حرکتی بنیادی ارائه می‌دهند ($P < 0/001$) که در این میان، خرده‌مقیاس «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» قوی‌ترین پیش‌بین‌کننده مهارت‌های حرکتی بود ($\beta = 0/719$).

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش تأکید می‌کند که محیط فیزیکی غنی‌شده در خانه همراه با تعامل عاطفی والدین، نقش بسزایی در تسهیل رشد مهارت‌های حرکتی بنیادی در سال‌های پیش از دبستان ایفا می‌کند. این یافته‌ها بر اهمیت مداخلات مبتنی بر خانواده برای ارتقای سواد حرکتی کودکان تأکید دارد.

کلیدواژه‌ها: محیط خانه و خانواده، مهارت‌های حرکتی بنیادی، رشد حرکتی، کودکان.

مقدمه

یکی از حیطه‌های پژوهشی که اخیراً توجه زیادی را به خود معطوف کرده است، تعیین اثر محیط بر ابعاد مختلف رشد کودک است (رابرتز، جاگنز، بورچینال و گراهام، ۲۰۰۵؛ سرپل، سانشین، بیکر و گناپاتی، ۲۰۰۲). بر همین اساس پژوهشگران از چارچوب‌ها و نظریات مختلفی برای بررسی اثر محیط خانه و مدرسه بر رشد کودک استفاده کرده‌اند. یکی از این نظریه‌ها، نظریه روان‌شناختی بوم‌شناختی است (پاین و ایساکس، ترجمه خلجی و همکاران، ۲۰۰۲). روانشناسی بوم‌شناختی به تعامل بین سیستم‌ها اشاره دارد. یکی از مدل‌های جدید رشد حرکتی انسان که بر پایه دیدگاه بوم‌شناختی مطرح شده، مدل ساعت شنی گالا هو می‌باشد. گالا هو فرآیند رشد حرکتی را به یک ساعت شنی تشبیه کرده که دارای چهار دوره حرکتی، حرکات مقدماتی، حرکات بنیادی و حرکات تخصصی است (گالا هو و آزمون، ۲۰۰۸؛ ترجمه حمایت طلب و همکاران، ۱۳۹۰). بر اساس مدل ساعت شنی گالا هو، شن از دو ظرف وراثت و محیط وارد ساعت شنی می‌شود. برخلاف حرکات رفلکسی و مقدماتی که بیشتر تحت تأثیر عوامل وراثتی قرار دارند، حرکات بنیادی از عوامل محیطی تأثیر بیشتری می‌پذیرند (شجاعی، ۱۳۸۷). در دوره حرکات بنیادی، عوامل محیطی همچون وضعیت اقتصادی-اجتماعی-فرهنگی، اعضای خانواده، همسالان، مربیان، شیوه تربیت و عوامل روانی-هیجانی نقش مهمی در رشد حرکتی دارند بدین دلیل که این عوامل، فرصت‌های متفاوتی برای آموزش و تمرین ایجاد می‌کنند (مالینا و بوچارد؛ ترجمه بهرام و همکاران، ۱۳۸۱؛ هی‌وود و گچل، ۲۰۰۹؛ ترجمه شیخ، شعبانی مقدم و شهبازی، ۱۳۸۹).

محیط خانه یکی از مهمترین محیط‌های رشد کودک است (سان و موریسون، ۲۰۱۰). با این که یافته‌های برخی از مطالعات نشان داده است که دسترسی به امکانات و تسهیلات (مثل اسباب‌بازی) یک پیش‌بینی‌کننده قوی رفتار حرکتی و ذهنی کودک است (برادلی، کالدول و راک، ۱۹۸۹)، با این حال شناخت اندکی در رابطه با محیط چندبعدی خانه و رشد حرکتی کودک وجود دارد. محیط چندبعدی خانه نه تنها شامل عوامل فیزیکی همانند وسایل بازی حرکتی در خانه و وجود زمین بازی نزدیک خانه می‌باشد، بلکه عوامل روانی-اجتماعی همچون تعداد هم‌بازی‌ها، ترکیب خانواده و میزان توجه والدین را نیز در بر دارد (یل، ۲۰۱۱).

موری، ناکاموتو، ایکودومو و گابارد (۲۰۱۳) مطالعه‌ای با عنوان اثر چند بعدی محیط خانه بر رشد حرکتی کودکان ژاپنی جهت ارزیابی فراهم سازی حرکتی محیط خانه و خانواده انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که محیط خانه‌های ژاپنی برای رشد حرکتی کودکان کاملاً مناسب بوده است و دستیابی کودکان به اسباب بازی‌های کوچک و بزرگ اثر زیادی بر رشد حرکتی آن‌ها داشته است. امار، آسیدو و کوردوا^{۱۱} (۲۰۱۳) نیز مطالعه‌ای با عنوان ارتباط بین فراهم‌سازها در محیط خانه با رشد حرکتی کودکان ۱۸ تا ۴۲ ماهه انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که محیط خانه با رشد حرکتی این کودکان ارتباط دارد.

با توجه به اهمیت تاثیر عوامل محیطی از جمله محیط خانه و خانواده بر روی رشد کودکان، پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین محیط خانه و خانواده با مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان پرداخت. با توجه به کمبود اطلاعات کافی در این زمینه امید آن می‌رود که در آینده از این عوامل برای پیش‌بینی و یا پیشرفت بهتر استفاده کرده و اطلاعات کافی در اختیار مربیان و والدین قرار داده شود. در طی ۳۰ سال گذشته از چک لیست مشاهده خانه برای اندازه‌گیری محیط برای ارزیابی محیط‌های منزل بچه در بررسی‌های رابطه بین کیفیت محیط منزل و نتایج رشد حرکتی بصورت گسترده‌ای استفاده شده است که حاکی از اهمیت بررسی محیط خانه و خانواده می‌باشد. با این وجود، از پرسش‌نامه محیط خانه و خانواده (HFQ) در تحقیقات داخلی به ندرت استفاده شده است. بنابراین به نظر می‌رسد تعیین روایی پرسش‌نامه محیط خانه و خانواده در ایران از اهمیت خاصی برخوردار باشد و تعیین روابط بین محیط خانه و خانواده با مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان در نوع خود پژوهش بدیع و تأثیرگذاری است.

- 1- Roberts, Jurgens, Burchinal & Graham
- 2- Serpell, Sonnenschein, Baker & Ganapathy
- 3-ecological
- 4- Gallahue & Ozmun
- 5- Malyna & Bouchard
- 6- Heywood & Gachl
- 7- Son & Morrison
- 8-Bradley, Caldwell & Rock
- 9-Bell

1 - Mori, Nakamoto, Mizuochi, Ikudome & Gabbard	0
1 - Ammar, Acevedo & Cordova	1

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و در چارچوب طرح‌های همبستگی اجرا شد. در این مطالعه، رابطه بین متغیر پیش‌بین (محیط خانه و خانواده) و متغیر ملاک (مهارت‌های حرکتی بنیادی) مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کودکان ۵ و ۶ ساله منطقه ۲ شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد تقریبی ۷۰۰ نفر بود. با توجه به حجم نمونه لازم برای تحلیل‌های همبستگی و رگرسیون، نمونه‌ای به حجم ۲۴۸ کودک (۱۳۸ دختر و ۱۱۰ پسر) به روش نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس از میان مراکز پیش‌دبستانی و مهدکودک‌های این منطقه انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل عدم گزارش هرگونه اختلال رشدی، جسمانی یا حسی-حرکتی بر اساس پرونده سلامت کودک و رضایت آگاهانه والدین بود. ابزارهای اندازه‌گیری در این مطالعه شامل موارد زیر بود:

پرسشنامه محیط خانه و خانواده (HFQ): این ابزار توسط پیرس و همکاران (۱۹۹۸) ساخته شده و شامل ۴۶ گویه در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (همیشه (۴) تا هرگز (۱)) است. پرسشنامه سه خرده‌مقیاس «تسهیلات ریش» (۲۱ آیتم)، «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» (۹ آیتم) و «رابطه عاطفی والد-کودک» (۱۶ آیتم) را ارزیابی می‌کند. پیرس و همکاران (۱۹۹۸)، پایایی تسهیلات ریش را با آلفای کرونباخ ۰/۷۸، رابطه عاطفی والد-بچه را با آلفای کرونباخ ۰/۶۷ و استفاده بچه از موارد برانگیزنده را با آلفای کرونباخ ۰/۶۵ گزارش کردند. روایی سازه پرسشنامه در نمونه ایرانی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بررسی و شاخص‌های برازش مدل مطلوب گزارش شد. در پژوهش حاضر، پایایی کلی ابزار با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

آزمون تبحر حرکتی برونینکس - اوزرتسکی: این آزمون، یک آزمون هنجار مرجع است و عملکرد حرکتی کودکان سنین ۴/۵-۱۴/۵ را ارزیابی می‌کند. مجموعه کامل این آزمون از هشت خرده آزمون (شامل ۴۶ بخش جداگانه) تشکیل شده است که تبحر حرکتی یا اختلالات حرکتی در مهارت‌های ظریف و درشت را ارزیابی می‌کند. برونینکس در سال ۱۹۷۸ با اصلاح آزمون‌های تبحر حرکتی اوزرتسکی، این آزمون را تهیه کرد. اجرای مجموعه کامل آزمون ۶۰-۴۵ دقیقه زمان نیاز دارد. چهار خرده آزمون، مهارت‌های حرکتی درشت، سه خرده آزمون مهارت‌های حرکتی ظریف و یک خرده آزمون هر دو مهارت حرکتی را می‌سنجد. هشت خرده آزمون آن عبارتند از: سرعت دویدن و چابکی، تعادل، هماهنگی دو طرفه، قدرت، هماهنگی اندام فوقانی، سرعت پاسخ، کنترل بینایی-حرکتی و چالاکی اندام فوقانی (پاینه و ایساکس، ۲۰۰۲؛ ترجمه خلجی و خواجوی، ۱۳۸۶). برونینکس (۱۹۷۸) این آزمون را بر روی نمونه‌ای شامل ۷۵۶ کودک که بر اساس سن، جنس، نژاد، حجم جامعه و منطقه جغرافیایی مطابق سرشماری سال ۱۹۷۰ انتخاب شده بودند، استاندارد کرد. ضریب پایایی آن با استفاده از بازآزمایی این مجموعه ۰/۷۸ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضرایب پایایی پرسشنامه آزمون تبحر حرکتی برونینکس - اوزرتسکی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۵۳ است.

شیوه اجرا تحقیق بدین گونه بود که پس از اخذ مجوزهای لازم و تکمیل رضایت‌نامه آگاهانه توسط والدین، پرسشنامه محیط خانه و خانواده در اختیار والدین (ترجیحاً مادر) قرار گرفت و از آنان خواسته شد طی یک هفته آن را تکمیل و عودت دهند. در مرحله بعد، آزمون تبحر حرکتی برونینکس-اوزرتسکی به صورت انفرادی برای هر کودک در محیطی آرام و با نور و تهویه مناسب در محل مهدکودک یا پیش‌دبستانی اجرا گردید. پیش از شروع هر خرده‌آزمون، دستورالعمل‌ها به صورت شفاهی و عملی توسط آزمونگر آموزش دیده به کودک ارائه می‌شد. ترتیب اجرای خرده‌آزمون‌ها مطابق راهنمای آزمون بود و در صورت مشاهده خستگی، استراحت کوتاه به کودک داده می‌شد. نمرات خام هر کودک ثبت و سپس با استفاده از جداول هنجار، به نمرات استاندارد تبدیل گردید. داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ تحلیل شدند. در بخش آمار توصیفی، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش محاسبه گردید. در بخش آمار استنباطی، ابتدا رابطه بین خرده‌مقیاس‌های محیط خانه و خانواده با خرده‌آزمون‌های مهارت حرکتی از طریق ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون بررسی شد. سپس به منظور تعیین قدرت پیش‌بینی ابعاد محیط خانه و خانواده بر نمره کل مهارت حرکتی، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام (Stepwise) به کار گرفته شد. سطح معناداری برای تمامی تحلیل‌ها $P < 0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این بخش، ابتدا آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، انحراف معیار و دامنه نمرات ارائه می‌شود. سپس نتایج حاصل از تحلیل همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام جهت بررسی روابط بین متغیرهای پیش‌بین (ابعاد محیط خانه و خانواده) و متغیر ملاک (مهارت‌های حرکتی بنیادی) گزارش می‌گردد. همان‌طور که مندرجات جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین و انحراف معیار نمرات

شرکت‌کنندگان در خرده‌مقیاس‌های محیط خانه و خانواده شامل «تسهیلات رزش»، «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» و «رابطه عاطفی والد-کودک» و همچنین هشت خرده‌آزمون آزمون تبحر حرکتی برونینکس-اوزرتسکی محاسبه گردید. دامنه نمرات کسب‌شده در تمامی متغیرها حاکی از پراکندگی مناسب داده‌ها می‌باشد.

جدول (۱). یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

الف) ابعاد محیط خانه و خانواده			
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره
تسهیلات رزش	۶۵/۴۱	۹/۴۶	۳۸
استفاده بچه از موارد برانگیزنده	۴۵/۹۷	۷/۹۴	۲۴
رابطه عاطفی والد - بچه	۲۷/۰۸	۴/۵۷	۱۳
ب) خرده‌آزمون‌های مهارت حرکتی			
سرعت دویدن و چابکی	۹/۴۹	۱/۴۹	۴
تعادل	۲۳/۴۱	۴/۹۰	۱۱
هماهنگی دو طرفه	۱۶/۵۹	۲/۹۳	۸
قدرت	۲۲/۸۲	۵/۶۶	۷
هماهنگی اندام فوقانی	۱۲/۷۸	۳/۹۴	۳
سرعت پاسخ	۱۱/۳۶	۳/۸۱	۲
کنترل بینایی - حرکتی	۱۸/۷۹	۴/۸۴	۶
سرعت و چالاکی اندام فوقانی	۳۵/۴۸	۳/۶۰	۲۳
حداکثر نمره			۸۴

به منظور بررسی رابطه بین ابعاد محیط خانه و خانواده با خرده‌آزمون‌های مهارت حرکتی بنیادی، از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده شد. نتایج این تحلیل در جدول ۲ ارائه شده است. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین تمامی خرده‌مقیاس‌های محیط خانه و خانواده (تسهیلات رزش، استفاده کودک از موارد برانگیزنده و رابطه عاطفی والد-کودک) با هر هشت خرده‌آزمون مهارت حرکتی بنیادی همبستگی مثبت و معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. دامنه این ضرایب همبستگی از ۰/۲۴۰ (رابطه استفاده از موارد برانگیزنده با سرعت دویدن و چابکی) تا ۰/۶۰۹ (رابطه استفاده از موارد برانگیزنده با تعادل) متغیر است. این یافته بدان معناست که هرچه نمرات کودکان در ابعاد تسهیلات رزش، دسترسی به موارد برانگیزنده و کیفیت رابطه عاطفی با والدین بالاتر باشد، عملکرد آنان در مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف نیز بهتر است.

جدول (۲). ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای پیش‌بین با ابعاد متغیر مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان

سرعت دویدن و چابکی	تعادل	هماهنگی دو طرفه	قدرت	هماهنگی اندام فوقانی	سرعت پاسخ	کنترل بینایی حرکتی	سرعت و چالاکی اندام
R	R	R	R	R	R	R	R
۰/۲۵۲	۰/۵۶۲	۰/۵۷۱	۰/۴۶۶	۰/۵۳۷	۰/۵۲۸	۰/۴۷۴	۰/۵۲۱
۰/۲۴۰	۰/۶۰۹	۰/۵۶۲	۰/۴۹۷	۰/۵۳۵	۰/۵۶۲	۰/۵۴۴	۰/۴۹۹
۰/۲۷۷	۰/۵۱۶	۰/۳۹۱	۰/۴۶۶	۰/۴۱۵	۰/۴۷۳	۰/۴۹۸	۰/۴۰۶

*** سطح معناداری $P < 0/01$

به منظور تعیین سهم هر یک از ابعاد محیط خانه و خانواده در پیش‌بینی نمره کل مهارت‌های حرکتی بنیادی، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام اجرا گردید. در این تحلیل، سه خرده‌مقیاس «تسهیلات رزش»، «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» و «رابطه عاطفی والد-کودک» به عنوان متغیرهای پیش‌بین و نمره کل آزمون برونینکس-اوزرتسکی به عنوان متغیر ملاک وارد مدل شدند. نتایج این تحلیل در جدول ۳ ارائه شده است. همان‌طور که مندرجات جدول ۳ نشان می‌دهد، در تحلیل رگرسیون مربوط به پیش‌بینی مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان از روی متغیرهای پیش‌بین با روش مرحله‌ای، تمامی متغیرهای پیش‌بین همبستگی چندگانه معناداری با متغیر ملاک دارند و آن را پیش‌بینی می‌کنند. در مرحله اول، متغیر «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» وارد معادله شد و به تنهایی ۲۶ درصد از واریانس مهارت‌های حرکتی را تبیین نمود ($R^2 = 0/26$). ضریب استاندارد این متغیر در گام اول ۰/۷۱۹ بود که نشان‌دهنده تأثیر قوی آن بر مهارت حرکتی است ($P < 0/001$). در مرحله دوم، «رابطه عاطفی والد-کودک» وارد مدل گردید و قدرت تبیین به ۳۰ درصد افزایش یافت ($0/30 = R^2$). ضریب استاندارد این متغیر ۰/۲۵ و در سطح ۰/۰۰۱ معنادار بود. در مرحله سوم، «تسهیلات رزش» نیز به معادله افزوده شد و مجموع واریانس تبیین‌شده به ۳۴ درصد رسید ($R^2 = 0/34$). در مدل نهایی، هر سه متغیر پیش‌بین به طور معناداری در پیش‌بینی مهارت‌های حرکتی بنیادی سهم دارند ($P < 0/001$) که در این میان، «استفاده کودک از موارد برانگیزنده» با ضریب استاندارد ۰/۳۹ بیشترین سهم را به خود اختصاص داده و پس از آن به ترتیب «تسهیلات رزش» ($\beta = 0/24$) و «رابطه عاطفی والد-کودک» ($\beta = 0/21$) قرار دارند. مقدار ثابت معادله رگرسیون نیز در هر سه مرحله به ترتیب ۵۵/۲۶، ۴۱/۰۴ و ۳۰/۱۸ محاسبه گردید.

جدول (۳). نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه مربوط به ابعاد متغیر پیش‌بین با مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان با

روش مرحله‌ای

عرض از مبدأ	شاخص‌های آماری پیش‌بین‌ها	RS	F P	ضریب رگرسیون		
				۳	۲	۱
۵۵/۲۶	β	۰/۵۱	۲۶۲/۲۵		۰/۷۱۹	
	b		۰/۰۰۱		۲/۰۷	
	t				۱۶/۲۲	
	p				۰/۰۰۱	
		استفاده بچه از موارد برانگیزنده				
۴۱/۰۴	β	۰/۵۵	۱۵۵/۰۹		۰/۵۶	
	b		۰/۰۰۱		۱/۲۹	
	t				۴/۸۱	
	p				۰/۰۰۱	
		رابطه عاطفی والد - بچه				
۳۰/۱۸	β	۰/۵۸	۱۱۲/۶		۰/۳۹	
	b		۰/۰۰۱		۱/۱۳	
	t				۵/۵۱	
	p				۰/۰۰۱	
		تسهیلات رزش				

بحث و نتیجه‌گیری

در تحقیق حاضر به بررسی رابطه محیط چندبعدی خانه و خانواده (عوامل فیزیکی مثل اسباب‌بازی و عوامل روانی-اجتماعی مثل میزان توجه والدین) با مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان پرداخته شد. نتایج نشان داد که بین محیط خانه و خانواده و ابعاد آن که شامل تسهیلات رزش، استفاده بچه از موارد برانگیزنده و رابطه عاطفی والد-بچه است با مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، کودکانی که در محیط‌های خانوادگی غنی و برانگیزنده رشد می‌کنند و رابطه گرم و عاطفی با والدین دارند، مهارت‌های حرکتی بهتری نیز دارند.

این یافته با یافته‌های مطالعات لاکانن و همکاران^۱ (۲۰۱۵)، بارنت و همکاران^۲ (۲۰۱۳)، کاجولا، گابارد، سانتوس و باتیستالا^۳ (۲۰۱۱)، رویز و همکاران (۲۰۰۳)، کولز و همکاران (۲۰۱۱) که اشاره کرده‌اند، متغیرهای مختلف مربوط به محیط خانه و خانواده مثل میزان حمایت اجتماعی والدین، میزان شرکت والدین در فعالیت‌های بدنی و دانش والدین با میزان فعالیت بدنی و مهارت‌های حرکتی کودکان ارتباط دارد، همسو می‌باشد.

در همین راستا، بارنت و همکاران (۲۰۱۳) تأثیر جنس، نظر والدین درباره سطح مهارت کودکان، شرکت کودکان در فعالیت‌های حرکتی ساختارمند و غیرساختارمند، سطح اعتماد والدین به مهارت‌های حرکتی کودکان، فعالیت‌های فیزیکی مشترک والدین و کودکان، سطح مهارت‌های فیزیکی والدین، مکان بازی کودکان، امکانات کودکان در خانه را بر مهارت‌های حرکتی کودکان بررسی کردند. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که آموزش شنا و امکانات موجود در خانه اثر مثبت بر مهارت‌های جابجایی کودکان دارد. رویز و همکاران (۲۰۰۳) نیز با مقایسه مهارت‌های حرکتی کودکان ژاپن، آمریکا و اسپانیا بیان نمودند که تفاوت معناداری در سطح مهارت‌های حرکتی کودکان این کشورها به دلیل تفاوت در محیط زندگی وجود دارد. کولز و همکارانش (۲۰۱۱) هم اذعان داشتند که میزان تجهیزاتی که والدین برای کودک خود خریداری می‌کنند، رابطه مثبتی با مهارت‌های حرکتی کودک دارد؛ چرا که در اختیار داشتن تجهیزات مرتبط با مهارت در خانه، فرصت را برای تمرین مهارت‌های خاص افزایش می‌دهد (بطور مثال، توپ برای تمرین پرتاب کردن). بر این اساس به نظر می‌رسد، بوم‌شناسی محیط منزل به دلیل ایجاد فراهم‌سازهای متفاوت بر مهارت‌های حرکتی کودکان تأثیر دارد. فراهم‌ساز یک مفهوم اساسی در نظریه بوم‌شناسی است. هیروس (۲۰۰۲) اظهار داشت که "فراهم‌ساز فرصتی برای عمل است که اشیاء، رویدادها، یا مکان‌ها در محیط برای موجودات زنده فراهم می‌آورد". یعنی عمل را می‌توان با محیط تحریک کرد و محیط خانه فرصت‌هایی (فراهم‌ساز) برای عمل ایجاد می‌کند و در نتیجه موجب رشد حرکتی می‌شود.

نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که استفاده بچه از موارد برانگیزنده ابتدا بیشترین تأثیر را بر مهارت‌های حرکتی بنیادی دارد، سپس رابطه عاطفی والد-بچه و در نهایت تسهیلات ریش. نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه را می‌توان چنین تبیین کرد که محیط غنی و پرتحرک باعث تسهیل بهبود حرکات کودکان می‌شود. در تبیین نتایج بدست آمده گاتلیب (۱۹۹۱) بیان می‌کند که چهار فرآیند: حفظ و نگهداری، فراهم‌سازی، ادراک و کنترل احساسات می‌تواند در رشد و توسعه تأثیرگذار باشد. تأثیرات تکامل ابزاری، کودک را تشویق می‌کند تا به دنبال توسعه دانش و مهارتی که ادراک کرده برود. آنها کودک را به عملکرد مستقل در دنیای خود تشویق می‌کنند. تأثیرات تکامل ادراکی، اکتشاف در توانایی کودک را آغاز و یا کودک را به اکتشاف آن‌ها ترغیب می‌کنند. ادراک نیز بیان می‌کند که تأثیر تکامل در ماهیت دوگانه است، تأثیر کودک بر محیط همانند تأثیری که محیط بر کودک می‌گذارد. تأثیر متقابل می‌تواند شامل تعامل بین افراد یا مواد درون محیط باشد. فرآیندهای ادراکی اثرات گسترده‌ای بر اینکه چنین فرآیندهایی عمیقاً چه مهارت‌ها، توانایی‌ها، سلیقه‌ها یا ترجیحات کودک را توسعه می‌دهند، دارد (گاتلیب، ۱۹۹۱).

بر مبنای یافته‌های این پژوهش و با توجه به اینکه مهارت‌های حرکتی بنیادی کودکان با تسهیلات ریش، استفاده از موارد برانگیزنده و رابطه عاطفی والد-کودک همبستگی قابل توجهی داشت، به والدین و مربیان پیشنهاد می‌شود با فراهم‌سازی محیط غنی در خانه و ایجاد فرصت‌های متنوع برای فعالیت بدنی و بازی، زمینه را برای ارتقای رشد حرکتی کودکان فراهم آورند. با عنایت به نقش برجسته استفاده کودک از موارد برانگیزنده در پیش‌بینی مهارت‌های حرکتی، تأکید ویژه بر در دسترس قرار دادن اسباب‌بازی‌ها و وسایل بازی مناسب که کودک را به تحرک و فعالیت ترغیب می‌کند، حائز اهمیت است. همچنین با توجه به نقش رابطه عاطفی والد-کودک، تعامل گرم و حمایت‌گرانه والدین می‌تواند به طور غیرمستقیم از طریق افزایش انگیزه و اعتماد به نفس کودک، به بهبود عملکرد حرکتی وی کمک نماید. پژوهش‌های آتی می‌توانند با بررسی طولی این روابط و نیز با در نظر گرفتن سایر عوامل محیطی مانند محیط همسالان و محیط آموزشی، شناخت جامع‌تری از عوامل مؤثر بر رشد حرکتی کودکان فراهم سازند.

1-Laukkanen et al

2-Barnett et al

3- Cacola, Gabbard, Santos & Batistela

References

- Ammar, D., Acevedo, G. A., & Cordova, A. (2013). Affordances in the home environment for motor development: a cross-cultural study between American and Lebanese children. *Child Development Research*.
- Barnett, L., Hinkley, T., Okely, A. D., & Salmon, J. (2013). Child, family and environmental correlates of children's motor skill proficiency. *Journal of science and medicine in sport*, 16(4), 332-336.
- Bell, H. M. (2011). Investigating the Validity of Scores Obtained with the Home and Family Questionnaire and Their Reliability with Scores Obtained with the Home Observation for the Measurement of the Environment-Middle Childhood.
- Bradley, R. H., Caldwell, B. M., Rock, S. L., Ramey, C. T., Barnard, K. E., Gray, C., Siegel, L. (1989). Home environment and cognitive development in the first 3 years of life: A collaborative study involving six sites and three ethnic groups in North America. *Developmental psychology*, 25(2), 217.
- Bruininks, R. H. (1978). *Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency: Examiner's manual*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Caçola, P., Gabbard, C., Santos, D. C., & Batistela, A. C. T. (2011). Development of the affordances in the home environment for motor development-infant scale. *Pediatrics international*, 53(6), 820-825.
- Cools, W., De Martelaer, K., Samaey, C., & Andries, C. (2011). Fundamental movement skill performance of preschool children in relation to family context. *Journal of sports sciences*, 29(7), 649-660.
- Gallagher, D., & O'Sullivan, J. (2008). *Understanding Motor Development Across the Lifespan*. Translated by H. Taleb and colleagues (2011). Tehran: Elm-o-Harakat Publications.
- Gottlieb, G. (1991). Experiential canalization of behavioral development: Theory. *Developmental psychology*, 27(1), 4-13.
- Habibi, A. (2012). *Practical Training of LISREL Software: Structural Equation Modeling and Factor Analysis [Electronic Book]*. Parsmodir.com.
- Hashemi-Sheikh Shabani, S. I. (2007). *Investigation of Simple, Multiple, and Interactive Relationships Between Important Environmental, Attitudinal, Personality, and Emotional Variables and Infertility Behaviors in Employees of the South Oil Company*. Doctoral Dissertation in Industrial and Organizational Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz.
- Hewitt, C., & Gatchel, N. (2010). *Motor Development and Maturation Across the Lifespan*. Translated by M. Sheikh, K. Shabanipour, and M. Shahbazi (2nd ed.). Avaye Zohour Publications, Tehran.
- Hirose, N. (2002). An ecological approach to embodiment and cognition. *Cognitive Systems Research*, 3(3), 289-299.
- Laukkanen, A., Pesola, A. J., Heikkinen, R., Sääkslahti, A. K., & Finni, T. (2015). Family-based cluster randomized controlled trial enhancing physical activity and motor competence in 4-7 year-old children. *PLoS one*, 10(10), e0141124.
- Malina, R., & Bouchard, C. (2002). *Growth, Maturation, and Physical Activity*. Translated by A. Bahram, H. Khalji, and colleagues. Omid Danesh Publications.
- Mori, S., Nakamoto, H., Mizuochi, H., Ikudome, S., & Gabbard, C. (2013). Influence of affordances in the home environment on motor development of young children in Japan. *Child Development Research*, 2013.
- Pierce, S. H., Alfonso, E. M., & Garrison, M. (1998). Examining proximal processes in young children's home environments: A preliminary report. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 27(1), 3-34.
- Roberts, J., Jergens, J., & Burchinal, M. (2005). The role of home literacy practices in preschool children's language and emergent literacy skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 48(2), 345-359.
- Ruiz, L. M., Graupera, J. L., Gutiérrez, M., & Miyahara, M. (2003). The Assessment of Motor Coordination in Children with the Movement ABC test: A Comparative Study among Japan, USA and Spain. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 15 (1).
- Serpell, R., Sonnenschein, S., Baker, L., & Ganapathy, H. (2002). Intimate culture of families in the early socialization of literacy. *Journal of Family Psychology*, 16(4), 391.
- Shojaei, M. (2008). *Motor Development and Maturation* (3rd ed.). Imam Hossein University Press.
- Son, S.-H., & Morrison, F. J. (2010). The nature and impact of changes in home learning environment on development of language and academic skills in preschool children. *Developmental psychology*, 46(5), 1103.

The Relationship between Home and Family Environment and Fundamental Motor Skills in Children

Maryam Amooei¹

Abstract

Purpose: This study aimed to investigate the relationship and predictive power of the home and family environment dimensions on fundamental motor skills in 5- 6 year old children.

Methodology: This descriptive-correlational study included a sample of 248 children (138 girls, 110 boys) selected through purposive and convenience sampling from District 2 of Isfahan, Iran. Instruments included the Home and Family Questionnaire (HFQ) and the Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency. The construct validity of the HFQ was confirmed via Confirmatory Factor Analysis, and reliability was acceptable (Cronbach's $\alpha = 0.83$). Data were analyzed using Pearson correlation and stepwise multiple regression analysis.

Findings: Correlation analysis revealed significant positive relationships between all three HFQ subscales (Maturational Facilitation, Child's Use of Motivating Items, and Parent-Child Emotional Relationship) and gross/fine motor subtest scores ($P < 0.01$). Stepwise multiple regression analysis indicated that all three predictors significantly contributed to the model explaining fundamental motor skills ($P < 0.001$), with "Child's Use of Motivating Items" emerging as the strongest predictor ($\beta = 0.719$).

Conclusion: The findings underscore that an enriched physical home environment combined with positive parental interaction plays a critical role in facilitating fundamental motor skill development during the preschool years. These results highlight the importance of family-based interventions to enhance children's motor literacy.

Keywords: Home and Family Environment, Fundamental Motor Skills, Motor Development, Children.

¹ Department of Physical Education, Farhangian University, Tehran, Iran. (amoei1361@yahoo.com)